

Huvudman

Umeå kommun

utbildningskontoret@umea.se

Ärendet

Tillsyn av grundskolan Östra Ersbodaskolan i Umeå kommun.

Beslut

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Umeå kommun att senast den **måndag den 8 april 2024** ha vidtagit nedan angivna åtgärder avseende brister rörande Extra anpassningar och Anmälan till rektorn för utredning om särskilt stöd. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen. Om Umeå kommun inte följer detta föreläggande kan mer ingripande sanktioner komma att aktualiseras.

Beslutet om föreläggande gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen. Beslutet om föreläggande får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

I de fall Skolinspektionen refererar till enskilda elever benämns de med siffror enligt den elevförteckning som skickats till huvudmannen den 4 december 2023, se aktbilaga 8.

Umeå kommun ska vidta följande åtgärder

Stöd i form av extra anpassningar

- Ansvariga lärare ska ge elev 3 stöd i form av extra anpassningar i de ämnen där de befärar att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Skolan ska dokumentera vilken typ av extra anpassningar eleven ges, vilka ämnen de berör samt vilket datum de startade. I samband med huvudmannens redovisning av

vidtagna åtgärder ska Skolinspektionen ta del av denna dokumentation (3 kap. 5 § skollagen).

Anmälan till rektorn och utredning om särskilt stöd

- Ansvariga lärare ska anmäla till rektorn att de befärar att elev 3 inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att eleven getts stöd i form av extra anpassningar i den ordinarie undervisningen. Rektorn ska se till att starta en utredning av de behov som elev 3 eventuellt har av särskilt stöd. Rektorn ska dokumentera vilket datum utredningen startade. I samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder ska Skolinspektionen ta del av denna dokumentation (3 kap. 7 § skollagen).

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Umeå kommun en anmärkning avseende brister rörande studiehandledning på modersmålet. Umeå kommun ska senast den **måndag den 8 april 2024** vidta de åtgärder som huvudmannen bedömer är nödvändiga för att avhjälpa påtalad brist. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas för Skolinspektionen.

Beslutet om anmärkning får enligt 28 kap. 2 och 18 §§ skollagen inte överklagas.

Områden utan konstaterade brister

Skolinspektionen avslutar ärendet i de delar det avser *Undervisning av behöriga och legitimerade lärare, Informera om, erbjuda och anordna modersmålsundervisning, Utredning och åtgärder för att komma tillrätta med frånvaro, Garantin för tidiga stödinsatser, Beslut om åtgärdsprogram, Arbeta för att skapa studiero samt Tillgång till elevhälsa.*

Redovisning av åtgärder

Skicka redovisningen av de vidtagna åtgärderna via e-post till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se eller per post till Skolinspektionen, Box 3177, 903 04 Umeå. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer SI 2023:7311 för ärendet i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån myndighetens risk- och väsentlighetsanalys hösten 2023 inlett en tillsyn av Östra Ersbodaskolan i Umeå kommun. I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Östra Ersbodaskolan följer gällande bestämmelser om *Undervisning av behöriga och legitimerade lärare, Informera, erbjuda och anordna modersmålsundervisning, Studiehandledning på modersmålet, Utredning och åtgärder för att komma tillrätta med frånvaro,*

Garantin för tidiga stödinsatser, Extra anpassningar och anmälan till rektorn, Utredning om särskilt stöd och beslut om åtgärdsprogram, Arbete för att skapa studiero samt Tillgång till elevhälsa.

Skolinspektionen har intervjuat elever, lärare, personal i elevhälsan, den biträdande rektorn och rektorn samt genomfört lektionsobservationer mellan den 22 och 23 november 2023. Som en del av tillsynen har Skolinspektionen även granskat dokumentation, bland annat inhämtade underlag från huvudmannen och skolenheten. Huvudmannen har getts tillfälle att yttra sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att genomföra utbildningen i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att vidta nödvändiga åtgärder om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande

Stöd i form av extra anpassningar

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Det finns rutiner för att ge stöd i form av extra anpassningar

I intervjuer med lärare, representanter från elevhälsan samt rektorn och den biträdande rektorn framkommer att lärarna arbetar med att ge stöd i form av extra anpassningar till eleverna inom ramen för den ordinarie undervisningen. De flesta av lärarna på skolan arbetar även med extra anpassningar på klassnivå som bildstöd på tavlan, tidtagare, bilder på väggarna eller teckenstöd. Skolinspektionen ser flera exempel på sådana insatser under sina lektionsobservationer på skolan.

Skolinspektionen har tagit del av hur lärarna dokumenterar extra anpassningar i skolans digitala system. Där framgår bland annat vilka anpassningar som pågår för de enskilda eleverna, om de ges på individ- eller klassnivå samt vilken lärare som ansvarar för elevens undervisning.

En elev med stora svårigheter har inte fått extra anpassningar

Av intervjuer samt av skriftliga uppgifter från huvudmannen framgår att i ett specifikt fall har lärarna inte gett eleven extra anpassningar. Detta trots att lärarna inte kunnat bedöma att eleven har godkända kunskaper i de flesta ämnen som ingår i

lågstadiet. Det handlar om elev 3 enligt den upprättade elevförteckningen, som vid tiden för tillsynen går i årskurs 2. Eleven har varit inskriven på skolan sedan början av årskurs ett, det vill säga sedan ett år och några månader. Eleven har ett annat modersmål än svenska och enligt intervjuade lärare har det tagit tid för eleven att lära sig svenska. Eleven började prata svenska först efter senaste sommarlovet. Lärarna uppger att de på grund av detta inte kunnat göra bedömningar av elevens kunskaper i samtliga ämnen.

Intervjuer och dokumentation visar att skolan har genomfört en inledande bedömning av elevens kunskaper i samband med skolstart. Denna resulterade bland annat i att eleven skulle ges studiehandledning på modersmålet samt extra anpassningar i svenska som andraspråk. Eleven har dessutom under flera tillfällen under årskurs 1 och årskurs 2 genomgått de nationella bedömningsstöden i svenska som andraspråk och matematik enligt garantin för tidiga stödinsatser. Eleven uppvisade svaga resultat vid samtliga tillfällen. Vid ett flertal tillfällen har skolan gjort särskilda bedömningar av elevens kunskapsutveckling med hjälp av materialet Bygga svenska¹. Enligt uppgifter från huvudmannen var elevens resultat svaga även vid dessa tillfällen. Det är oklart hur och om skolan i samband med de särskilda bedömningarna gjort bedömningar av elevens kunskaper i förhållande till de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för svenska som andraspråk. Skolan har inte genomfört särskilda bedömningar av elevens kunskaper i matematik med hänvisning till att eleven har för svaga kunskaper i svenska.

Av dokumentation framgår vidare att eleven vid tiden för tillsynen har "godkända kunskaper" i ämnena idrott och hälsa samt i musik. Eleven har "ej godkända kunskaper" i svenska som andraspråk och bild. Enligt den lärare som är ansvarig för undervisningen av eleven i svenska som andraspråk har eleven vid tiden för tillsynen precis börjat ljuda och kan snart alla svenska bokstäver. I engelska, matematik, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen och teknik har lärarna inte gjort någon bedömning av elevens kunskaper.

Dokumentation och intervjuer visar att eleven under en period fick studiehandledning på ett annat språk än elevens modersmål, men ansvarig lärare uppger i intervju att eleven inte förstod detta språk. Det framkommer också att eleven enbart ges stöd i form av extra anpassningar i svenska som andraspråk. Det handlar bland annat om anpassat material, arbete i mindre grupp med en extralärare några tillfällen i veckan samt stöd i klassrummet för att läsa och förstå uppgifter. Enligt rektorn och den biträdande rektorn finns det inte någon plan i förväg för hur länge elevens extra anpassningar i svenska som andraspråk ska pågå, men uppger också att specialpedagogen och den biträdande rektorn följer upp dem löpande varje vecka vid ett möte de kallar pedagogiskt team. Om det där framkommer att eleven behöver insatserna under en längre tid så kommer rektorn fatta beslut om att utarbeta ett åtgärdsprogram och om eleven inte behöver insatserna så kommer ansvarig lärare att avsluta dem.

¹ Bygga svenska är enligt Skolverket ett bedömningsmaterial som ska hjälpa lärare i grundskolan att följa nyanlända elevers språkutveckling.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, ska eleven skyndsamt ges stöd i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen. Stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. Detta gäller elever i samtliga skolformer och i fritidshemmet. (3 kap. 5 § skollagen).

Av förarbetena till den rättsliga regleringen om extra anpassningar framkommer bland annat följande. Stöd i form av extra anpassningar ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt. Det innebär att stödet som huvudregel inte bara ska inriktas på ett eller ett fåtal ämnen, kurser eller andra utbildningsmoment. Stödet får dock inriktas på enbart ett specifikt ämne eller kurs eller en annan specifik del av en utbildning om det är uppenbart att elevens stödbehov är begränsat till just denna del av utbildningen (proposition 2017/18:183, sidan 135).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att elev 3 inte ges särskilda anpassningar i alla ämnen där lärare befarar att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Trots att eleven uppvisar bristande måluppfyllelse i fler ämnen än i svenska som andraspråk ges heller inte stödet inom ramen för undervisningen med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet. Tillsynen visar att eleven enbart ges extra anpassningar i ämnet svenska som andraspråk fastän lärarna har konstaterat att eleven även har problem med måluppfyllelse i ämnena matematik och bild samt att de inte kunnat göra bedömningar av elevens kunskaper i engelska, naturorienterande ämnen, samhällsorienterande ämnen och teknik. Skyldigheten att ge en elev stöd i form av extra anpassningar infaller när lärarna befarar att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av godtagbara kunskaper.

Anmälan till rektorn och utredning om särskilt stöd

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Intervjuer med lärare, representanter från elevhälsan samt rektorn och den biträdande rektorn visar att lärarna har rutiner för att anmäla elever till den biträdande rektorn i de fall de befarar att eleverna kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. Rektorn har delegerat till den biträdande rektorn att inleda en utredning om elevers eventuella behov av särskilt stöd. Vidare framkommer att vårdnadshavarna, elevens mentor och fritidshemmet är involverade i utredningen. Specialpedagogen är den som utför utredningen och dokumenterar. Även mentorn gör en bedömning som blir del av utredningen, är

den som för kontakter med vårdnadshavarna och ställer frågor till den aktuella eleven. Ibland behöver skolan fördjupa utredningen och lägga till exempelvis en logopedutredning eller en social utredning.

Av intervjuerna samt av skriftliga uppgifter från huvudmannen framgår dock att lärarna inte anmält elev 3 till rektorn eller den biträdande rektorn för utredning av elevens behov av särskilt stöd, trots att eleven haft långvariga svårigheter i skolarbetet. Trots att eleven har fått visst stöd i form av extra anpassningar i svenska som andraspråk, bedömer lärarna att eleven inte har godtagbara kunskaper i svenska som andraspråk. Vid tiden för tillsynen har eleven precis börjat ljuda enligt uppgifter från lärarna.

Rättslig reglering

Om det inom ramen för undervisningen, genom användning av ett nationellt kartläggningsmaterial eller ett nationellt bedömningsstöd, resultatet på ett nationellt prov eller uppgifter från lärare, övrig skolpersonal, en elev eller en elevs vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att det kan befaras att en elev inte kommer att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas, trots att stöd har getts i form av extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen enligt 5 §, ska detta anmälas till rektorn. Detsamma gäller om det finns särskilda skäl att anta att sådana anpassningar inte skulle vara tillräckliga. För varje anmälan om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd som rektorn mottar, ska rektorn starta en utredning av elevens behov av särskilt stöd. Rektorn ska se till att elevens behov utreds skyndsamt. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövligt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska eleven ges sådant stöd. Det särskilda stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövligt (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljning och utvärdering. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas. (3 kap. 9 och 10 §§ skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att skolans personal inte anmält elev 3 till rektorn för utredning om eventuellt behov av särskilt stöd. Av tillsynen framkommer att aktuell elev började på skolan för ett och ett halvt år sedan och har sedan dess getts stöd i form av extra anpassningar i ämnet svenska som andraspråk. Tidvis har eleven fått studiehundledning på ett språk som eleven inte förstår. Trots det stöd eleven fått når eleven inte de kunskaper som minst ska uppnås i relation till det centrala innehållet i flera av grundskolans ämnen enligt lärarnas bedömningar. Eftersom att eleven vid tiden för tillsynen precis börjat ljuda, så är det uppenbart att eleven inte har uppnått kriterierna för bedömning av godtagbara kunskaper i läsförståelse i slutet av årskurs 1 gällande svenska som andraspråk. Varken undervisande lärare eller skolans specialpedagog har anmält eleven till rektorn för utredning om särskilt stöd. Anmälningsskyldigheten infaller när lärare eller övrig skolpersonal befarar att en elev inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av godtagbara kunskaper, trots att eleven fått extra anpassningar. Det är också en brist att rektorn eller den biträdande rektorn inte sett till att inleda en utredning av elevens eventuella behov av särskilt stöd, eftersom att det är uppenbart att eleven har svårigheter i sin skolsituation.

Om lärarna inte anmäler en elev som de trots extra anpassningar befarar inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av godtagbara kunskaper till rektorn för utredning av elevens eventuella behov av särskilt stöd, riskerar eleven att bli utan det särskilda stöd som eleven har behov av och rätt till. Utan en utredning är det också svårt för skolans personal att veta om de stödinsatser som en elev får motsvarar elevens faktiska behov. Om en utredning av elevens behov visar att eleven har rätt till särskilt stöd så har eleven också rätt att få stöd på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten (26 kap. 10 § skollagen).

Umeå kommuns verksamhet vid Östra Ersbodaskolan uppfyller inte författningarnas krav vad gäller anmälan till rektorn för utredning om särskilt stöd. Det finns därför skäl att förelägga Umeå kommun att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Anmärkning

Studiehandledning på modersmålet

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Enligt dokumentation från huvudmannen ges elever på skolan studiehandledning på arabiska och engelska vid tidpunkten för tillsynen. Det framgår också av dokumentationen vilka elever som skolan har bedömt vara i behov av studiehandledning på modersmålet, i vilka språk det finns behov av studiehandledning samt vilka av eleverna som får detta stöd.

Som framgår ovan har elev 3 behov av studiehandledning på modersmålet, men får inte detta. I såväl intervjuer med lärare och rektorn som dokumentation framkommer att skolan vid tiden för tillsynen inte får tag på en studiehandledare inom det aktuella språket, trots ansträngningar. Den aktuella eleven har istället fått studiehandledning i ett språk som eleven inte förstår.

Rättslig reglering

En elev i grundskolan ska få studiehandledning på sitt modersmål, om eleven behöver det. Vidare får studiehandledning ges i interaktiv form med informations- och kommunikationsteknik där eleven och studiehandledaren är åtskilda i rum men inte i tid, om det inte finns någon lämplig person inom skolenheten som kan ge studiehandledning och huvudmannen trots upprepade ansträngningar inte har lyckats anställa en sådan (5 kap. 4 § skolförordningen).

Av förarbetena framgår att studiehandledning på modersmålet är en stödinsats som syftar till att ge eleven möjlighet att nå de kunskaper som minst ska uppnås. Studiehandledning på modersmål kan ges som extra anpassningar inom ramen för den ordinarie undervisningen eller som särskilt stöd (prop. 2017/18:194, s. 36).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det är en brist att elev 3 som är i behov av studiehandledning på modersmålet inte får det. Av tillsynen framgår att det endast finns studiehandledning på arabiska och engelska på skolan trots att det finns en elev med ett konstaterat behov av studiehandledning på annat språk.

Val av ingripande

Umeå kommuns verksamhet vid Östra Ersbodaskolan uppfyller inte författningskraven vad gäller studiehandledning på modersmålet. Skolinspektionen får i stället för att meddela ett föreläggande tilldela en huvudman som står under dess tillsyn en anmärkning vid mindre allvarliga överträdelser av vad som gäller för verksamheten (26 kap. 11 § skollagen). Huvudmannen är då skyldig att inom viss tid åtgärda de brister som föranlett anmärkningen (2 kap. 8 § och 4 kap. 7 § skollagen).

Skolinspektionens utredning visar att bristen rör en elev på skolan som inte får studiehandledning på sitt modersmål. Utredningen visar även att huvudmannen känner till bristen, uppvisar vilja att följa regelverket och gör ansträngningar för att lösa situationen för den aktuella eleven. Mot denna bakgrund bedömer Skolinspektionen bristen som mindre allvarlig och finner därför skäl att tilldela ange Umeå kommun en anmärkning.

Områden utan konstaterade brister

Undervisning av behöriga och legitimerade lärare

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Dokumentation från huvudmannen visar att samtliga tillsvidareanställda lärare på Östra Ersbodaskolan förutom lärarna i modersmålsundervisning, har lärarlegitimation vid tiden för tillsynen. En majoritet av lärarna är behöriga i de ämnen de undervisar i. Skolan har ett flertal lärare i modersmålsundervisning, varav en mindre del är legitimerade.

Skolan bedriver undervisning i svenska som andraspråk och enligt rektorn får alla elever som behöver sådan undervisning. Av intervjuer med lärare och rektorn samt dokumentation framkommer att det vid tiden för tillsynen finns tre legitimerade lärare på skolan som är behöriga att undervisa i svenska som andraspråk. Sju av skolans lärare i svenska som andraspråk är legitimerade men saknar behörighet för sådan undervisning. Enligt rektorn har huvudmannen genomfört och planerat för olika insatser i syfte att rekrytera behöriga lärare och för att ge befintliga lärare kompetensutveckling i svenska som andraspråk. Ett exempel på insatser är att skolans lärare får möjlighet till fortbildning via lärarlyftet². Enligt rektorn försöker skolan fortlöpande att anställa en behörig förstalärare i svenska som andraspråk och skolan har alltid behörighet i svenska som andraspråk som ett krav när de rekryterar nya lärare. Det har dock hittills inte varit några sökande som har behörighet.

Rättslig reglering

Endast den som har legitimation som lärare och är behörig för viss undervisning får bedriva undervisningen. Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller dessa krav eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare bedriva undervisningen. En sådan lärare ska 1) vara lämplig att bedriva undervisningen och 2) i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den utbildning som är behörighetsgivande. En sådan person får dock endast bedriva undervisning under högst ett år i sänder, såvida inte undervisningen avser något av de undantagna områden som anges i skollagen (2 kap. 13 och 18 §§, skollagen).

² Lärarlyftet omfattar behörighetsgivande kurser för lärare i många ämnen och skolformer, samt speciallärarutbildningen för lärare. Utbildningen vänder sig till lärare inom alla skolformer som har en behörighetsgivande examen.

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Umeå kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller undervisning av behöriga och legitimerade lärare. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Informera om, erbjuda och anordna modersmålsundervisning

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Enligt skolans rektor ska elever som ansökt och har rätt till modersmålsundervisning också få det, under förutsättning att det finns modersmålslärare tillgängliga. I intervjuer med lärare, biträdande rektorn och rektorn framkommer att lärarna informerar om rätten till modersmålsundervisning på inskolningssamtalen i förskoleklass, på föräldramöten och på utvecklingssamtal. Om lärarna under terminens gång ser att en elev kan gynnas av att delta i modersmålsundervisning så tar de upp det med vårdnadshavarna. Skolan skickar även ut information om modersmålsundervisning i veckobreven till vårdnadshavarna. Lärarna hjälper vårdnadshavarna om de inte vet hur ansökan går till. Det är rektorn som beslutar om en elev ska få undervisning i sitt modersmål.

Ansökningsperioden för modersmålsundervisning är tidigt på vårterminen inför nästa läsår. Om elever kommer in med en anmälan sent kan det hända att undervisningsgrupperna är fulla och att det därför inte finns lärare att tillgå. Detta leder i så fall till att skolan inte kan tillgodose dessa elevers önskemål vid tillfället. Skolan uppmanar dock vårdnadshavarna att söka modersmål oavsett tid på året eftersom det kan finnas plats och tillgängliga lärare under resten av året. Huvudmannen kan då ordna undervisning till nästa termin för de elever som först inte fick plats.

Av dokument från huvudmannen samt intervjuer med lärare, biträdande rektorn och rektorn framkommer att det finns tre elever som inte fått sina önskemål om modersmålsundervisning tillgodosedda. Det handlar om tre olika språk. När det gäller ett av språken så har skolan trots ansträngningar inte funnit någon lärare som talar språket. När det gäller de övriga två språken handlar det om att vårdnadshavarna gjorde en sen anmälan och att det därför var fullt i undervisningsgrupperna. I dessa fall får eleverna vänta till nästa termin eller nästa läsår innan de kan ansöka om modersmålsundervisning igen.

Rättslig reglering

En elev som har en vårdnadshavare med ett annat modersmål än svenska ska erbjudas modersmålsundervisning i detta språk om 1) språket är elevens dagliga umgängesspråk i hemmet och 2) eleven har grundläggande kunskaper i språket. En elev som tillhör någon av de nationella minoriteterna ska erbjudas modersmålsundervisning i elevens nationella minoritetsspråk (10 kap. 7 § skollagen).

Rektorn beslutar om en elevs modersmålsundervisning. Modersmålsundervisning får anordnas 1) som språkval i grundskolan och specialskolan, 2) som elevens val, 3) inom ramen för skolans val eller 4) utanför den garanterade undervisningstiden. En huvudman är skyldig att anordna modersmålsundervisning i ett språk endast om 1) minst fem elever som ska erbjudas modersmålsundervisning i språket önskar sådan undervisning och 2) det finns en lämplig lärare. Kravet på minst fem elever 1 gäller inte nationella minoritetsspråk. Enligt 7 § språklagen (2009:600) är de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska. (5 kap. 7, 8 och 10 §§ skolförordningen).

Skolan ska klargöra för elever och föräldrar vilka mål utbildningen har, vilka krav skolan ställer och vilka rättigheter och skyldigheter elever och deras vårdnadshavare har. Att den enskilda skolan är tydlig i fråga om mål, innehåll och arbetsformer är en förutsättning för elevers och vårdnadshavares rätt till inflytande och påverkan. Det är inte minst viktigt som underlag för den enskildes val i skolan (Lgr 22, 1 skyldigheter och rättigheter).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att informerar om och erbjuder modersmålsundervisning i enlighet med författningarnas krav. När det handlar om anordnandet har inte alla elever som velat läsa sitt modersmål getts möjlighet att delta i sådan undervisning med anledning av att det inte funnits lämpliga lärare att tillgå. I ett fall handlar det om att huvudmannen inte hittat en lärare som är kunnig i det aktuella språket i de andra fallen handlar det om att undervisningsgrupperna var fulla och att det i praktiken inte funnits lärare att tillgå vid tillfället för ansökan.

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte att Umeå kommun brutit mot bestämmelserna när det gäller att informera om, erbjuda och anordna modersmålsundervisning. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Utredning och åtgärder för att komma tillrätta med frånvaro

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

En sammanställning som huvudmannen lämnat till Skolinspektionen visar att skolan vid tiden för tillsynen gjort 16 frånvaroutredningar kring enskilda elever sedan oktober 2022. Enligt såväl lärare som rektorn och den biträdande rektorn finns det elever med ogiltig frånvaro i alla årskurser på skolan. I vissa fall har frånvaron varit upprepad eller pågått under längre perioder. De intervjuade uppger att skolan har ett fortlöpande arbete för att utreda och komma tillrätta med ogiltig frånvaro. De uppger att skolan alltid registrerar frånvaro och även signalerar detta till huvudmannen en gång per månad. Vid oklarheter kring frånvaro ringer skolan till vårdnadshavarna eller kallar till möten och frågar varför eleven inte kommer till skolan. Det som framkommer i samtalen utgör sedan grund för skolans fortsatta arbete med att utreda orsakerna till elevens frånvaro. Den biträdande rektorn berättar att skolan även bedriver ett relationsskapande arbete gentemot vårdnadshavarna och signalerar vikten av att eleverna är i skolan. Detta bekräftas

av lärarna som även uppger att de brukar förklara för vårdnadshavarna att de måste ansöka om ledighet för sina barn.

Rättslig reglering

Om en elev har upprepad eller längre frånvaro ska rektorn, oavsett om det är fråga om giltig eller ogiltig frånvaro, se till att frånvaron skyndsamt utreds om det inte är obehövt (7 kap. 19 a § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Garantin för tidiga stödinsatser

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer med lärare, representanter för elevhälsan samt rektorn och den biträdande rektorn framkommer att personalen genomför alla delar av garantin för tidiga stödinsatser. Det innebär att skolans förskollärare och lärare använder de nationella kartläggningsmaterialen i förskoleklass, de nationella bedömningsstöden i årskurs 1 och de nationella proven i årskurs 3. Vid behov gör lärarna även särskilda bedömningar av elevernas kunskapsutveckling. Om personalen i samband med detta upptäcker att extra anpassningar behöver ges i svenska, svenska som andraspråk eller matematik så samråder ansvarig förskollärare eller lärare specialpedagogen vid planering av sådant stöd. I intervjuerna framkommer även att specialpedagogen alltid går igenom resultaten från kartläggningsmaterialen och bedömningsstöden när de är klara, stämmer av klasslistorna och noterar hur det har gått för varje elev. Specialpedagogen, mentorn och den biträdande rektorn sätter sig därefter och går igenom vilka eventuella åtgärder som varje elev kan behöva, det vill säga extra anpassningar eller om en anmälan till rektorn om utredning av särskilt stöd ska göras.

Rättslig reglering

Nationella kartläggningsmaterial ska användas i förskoleklassen för att kartlägga elevernas språkliga medvetenhet och matematiska tänkande. Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om nationella kartläggningsmaterial och användningen av dessa (8 kap. 2 och 3 §§ skolförordningen samt Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2019:16] om obligatoriska nationella kartläggningsmaterial i språklig medvetenhet och i matematiskt tänkande i förskoleklass).

Nationella bedömningsstöd ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurs 1. Bedömningsstöden ska stödja lärarnas bedömning av elevernas kunskaper. Statens skolverk får meddela närmare föreskrifter om nationella bedömningsstöd och användningen av dessa (22 b–c §§ skolförordningen samt Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2016:66] om obligatoriska

nationella bedömningsstöd i svenska, svenska som andraspråk och matematik i årskurs 1 i grundskolan).

Nationella prov ska användas i matematik och svenska eller svenska som andraspråk i årskurserna 3, 6 och 9. Syftet med proven är att stödja betygssättningen, förutom i årskurs 3 där syftet är att stödja bedömningen av elevernas kunskaper i relation till kriterierna för bedömning av kunskaper. När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl (20 och 21 §§ skolförordningen samt Skolverkets föreskrifter [SKOLFS 2020:202] om nationella prov i årskurs 3, 6 och 9 i grundskolan).

Det ska göras en särskild bedömning av en elevs kunskapsutveckling i 1) förskoleklassen, om det utifrån användning av ett nationellt kartläggningsmaterial finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 och 3 i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, 2) lågstadiet i grundskolan, om det utifrån användning av ett nationellt bedömningsstöd eller ett nationellt prov i svenska, svenska som andraspråk eller matematik, finns en indikation på att eleven inte kommer att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper för årskurs 1 eller 3. Om det efter en sådan bedömning kan befaras att eleven inte kommer att uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper som gäller för den aktuella skolformen, ska det skyndsamt planeras stöd i form av extra anpassningar eller göras en anmälan till rektorn för utredning av behovet av särskilt stöd (3 kap. 4 § skollagen). Ansvarig förskollärare eller lärare ska samråda med personal med specialpedagogisk kompetens vid de särskilda bedömningarna. Sådant samråd behöver inte genomföras om den ansvariga förskolläraren eller läraren har specialpedagogisk kompetens (3 kap 4a§ skollagen) .

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Beslut om åtgärdsprogram

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I intervjuer rektorn och den biträdande rektorn framkommer att det är rektorn som fattar det formella beslutet om att utarbeta ett åtgärdsprogram eller om att inte utarbeta ett åtgärdsprogram.

Skolinspektionen har tillsammans med rektorn och den biträdande rektorn gått igenom de åtgärdsprogram som rektorn beslutat om vid tiden för tillsynen. I programmen framgår elevernas behov och hur skolan ska tillgodose behoven. De innehåller även noteringar om när åtgärderna ska följas upp och utvärderas, vem

som ansvarar för utvärderingen samt att elevernas vårdnadshavare tagit del av programmen.

Rättslig reglering

För varje anmälan om att en elev kan vara i behov av särskilt stöd som rektorn mottar, ska rektorn starta en utredning av elevens behov av särskilt stöd. Rektorn ska se till att elevens behov utreds skyndsamt. Behovet av särskilt stöd ska även utredas om eleven uppvisar andra svårigheter i sin skolsituation. Samråd ska ske med elevhälsan, om det inte är uppenbart obehövt. Om en utredning visar att en elev är i behov av särskilt stöd, ska han eller hon ges sådant stöd. Det särskilda stödet ska ges med utgångspunkt i elevens utbildning i dess helhet, om det inte är uppenbart obehövt (3 kap. 7 § skollagen).

Ett åtgärdsprogram ska utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska behovet av särskilt stöd och hur det ska tillgodoses framgå. Av programmet ska det också framgå när åtgärderna ska följas upp och utvärderas och vem som är ansvarig för uppföljningen respektive utvärderingen. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när ett åtgärdsprogram utarbetas. Åtgärdsprogrammet beslutas av rektorn. Om en utredning visar att eleven inte behöver särskilt stöd, ska rektorn eller den som rektorn har överlåtit beslutanderätten till i stället besluta att ett åtgärdsprogram inte ska utarbetas. För en elev i grundskolan ska det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas (3 kap. 9 och 10 §§ skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Arbete för att skapa studiero

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Enligt den biträdande rektorn skiftar studieron mellan årskurser, klasser och ämnen på skolan och uppger att vid tiden för tillsynen behöver personalen arbeta mer med studieron i de lägre årskurserna. Av den dokumentation huvudmannen skickat till Skolinspektionen framgår att skolan arbetar med ett flertal insatser för att främja god studiero i samtliga klasser. Insatserna är både förebyggande och främjande samt åtgärdande. Bland annat arbetar personalen med att främja att eleverna använder bra språkbruk i samband med lek och vid konflikter. Ett annat exempel är att specialpedagogen gör observationer i klassrummen och vid behov diskuterar lösningar med ansvariga lärare. Intervjuer med personal, rektorn och den biträdande rektorn bekräftar att skolans personal arbetar med olika insatser för att främja en god studiero. Därvid berättar rektorn att skolan regelbundet följer upp elevernas upplevelser av studieron via den så kallade "Barometern", något

som skolan genomför utöver huvudmannens årliga elevenkät. Enligt rektorn leder detta att skolan kan vidta snabba åtgärder om det skulle behövas.

Rättslig reglering

Alla elever ska tillförsäkras en skolmiljö där undervisningen präglas av studiero. Med studiero avses att det finns goda förutsättningar för eleverna att koncentrera sig på undervisningen. Huvudmannen ska säkerställa att det på skolenheten bedrivs ett förebyggande arbete som syftar till att skapa studiero (5 kap. 3 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

Tillgång till elevhälsa

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

I de skriftliga underlag som huvudmannen skickat till Skolinspektionen framgår att elevhälsan består av specialpedagog, skolsköterska, kurator och psykolog. Skolan har även tillgång till skolläkare, vid behov. Detta bekräftas av intervjuer med personal samt rektorn och den biträdande rektorn.

Rättslig reglering

För eleverna i förskoleklassen och grundskolan ska det finnas elevhälsa. Elevhälsan ska omfatta medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser. Elevhälsan ska främst vara förebyggande och hälsofrämjande. Elevernas utveckling mot utbildningens mål ska stödjas. För medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ska det finnas tillgång till skolläkare, skolsköterska, psykolog, kurator och specialpedagog eller speciallärare (2 kap. 25 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Av ovan redovisade omständigheter framkommer inte annat än att verksamheten uppfyller författningarnas krav inom detta område. Ärendet ska därför avslutas i denna del.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Stina Johansson, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit Marcus Rönnegard, utredare. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredaren Caroline Engskär deltagit.